

Sveučilišni muzeji

Perica, Nives

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:693585>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-29**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
(za završni rad) SMJER Informacijske i komunikacijske znanosti
Ak. god. 2022./ 2023.

Nives Perica

Sveučilišni muzeji

Završni rad

Mentor: dr.sc. Goran Zlodi

Zagreb, srpanj 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Prazna stranica

Sadržaj

Sadržaj.....	ii
1. Uvod.....	1
2. Definiranje sveučilišnih muzeja i zbirki	2
2.1. Razumijevanje sveučilišnih muzeja	2
2.2. Uloga i svrha sveučilišnih zbirki.....	3
2.3. Evolucija sveučilišnih muzeja i zbirki	4
2.4. Sveučilišni muzeji i zbirke u međunarodnom kontekstu	5
3. Izazovi i mogućnosti u sveučilišnim muzejima i zbirkama	7
3.1. Sveučilišni muzeji i zbirke u međunarodnom kontekstu	8
4. Presentacija i komunikacija sveučilišnih zbirki.....	10
4.1. Značaj pristupačnosti u sveučilišnim zbirkama	11
4.2. Pristupi predstavljanju zbirki različitoj publici	12
4.3. Utjecaj prezentacije na istraživanje i obrazovanje	14
5. Studije slučaja: Sveučilišni muzeji i zbirke u praksi	16
5.1. Pregled odabranih sveučilišnih muzeja.....	16
5.2. Analiza praksi u upravljanju zbirkama i prezentaciji.....	17
5.3. Studija slučaja: Zbirka dijapozitiva Ive Maroevića i gipsani odljevi antičke umjetnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu	18
6. Istraživanje jedinstvenih muzejskih funkcija sveučilišnih zbirki	21
7. Zaključak.....	22
8. Literatura.....	24
Sažetak	27
Summary	28

1. Uvod

Koncept muzeja unutar sveučilišnih okruženja nije nov, a takve institucije imaju jedinstvenu i ključnu poziciju u akademskim okruženjima diljem svijeta (Lourenço, 2005.). Sveučilišni muzeji i zbirke razlikuju se od javnih muzeja u brojnim aspektima. Prvenstveno njima upravljaju sveučilišta i često se koriste u obrazovne i istraživačke svrhe. Međutim, unatoč svojim značajnim ulogama, ti muzeji i zbirke često nemaju posvećeno osoblje dodijeljeno isključivo njihovom upravljanju, što dovodi do jedinstvenih izazova i prilika u njihovoj administraciji (Mouliou, Martínez i Parisi, 2018).

Ovaj pregled literature nastoji dublje proučiti temu sveučilišnih muzeja i zbirki, posebno ispitujući njihovu sveukupnu svrhu i korake potrebne za ispravno dokumentiranje i zaštitu tih zbirki. Nadalje, ovaj rad namjerava rasvijetliti kako se ove zbirke mogu predstaviti široj publici, koja se proteže izvan sveučilišnog fakulteta i studenata. Oslanjajući se na rad objavljen u djelokrugu Sveučilišnih muzeja i zbirki (UMAC), odbora pri Međunarodnom vijeću muzeja (ICOM), ova će recenzija sveobuhvatno istražiti nijanse sveučilišnih muzeja i zbirki.

Prvi dio ovog rada bavit će se određenim temama koje su ključne za razumijevanje sveučilišnih muzeja i zbirki. Drugi odjeljak daje definicije i kontekst, treći dio fokusira se na prakse upravljanja, a četvrti ispituje strategije za učinkovito predstavljanje i komunikaciju sveučilišnih zbirki. Peti dio predstavlja izbor studija slučaja, s posebnim naglaskom na strane prakse i lokalne primjere u Hrvatskoj. Šesti dio istražuje jedinstvene muzejske funkcije sveučilišnih zbirki. Rad završava sažetkom nalaza, njihovim implikacijama i prijedlozima za buduća istraživanja.

Ova istraživanja imaju za cilj ne samo izgraditi dublje razumijevanje sveučilišnih muzeja i zbirki, već i naglasiti njihove posebne uloge u zaštiti, istraživanju i komunikaciji naše zajedničke kulturne i znanstvene baštine (Kozak, 2007).

2. Definiranje sveučilišnih muzeja i zbirki

Sveučilišni muzeji, za razliku od tradicionalnih muzeja, doista su jedinstvene cjeline koje djeluju u sferi visokog obrazovanja. Oni predstavljaju složenu fuziju akademske zajednice, očuvanja baštine i kulturne izložbe (Lourenço, 2005). Njihov položaj unutar sveučilišnih kampusa pozicionira ih kao ustanove usredotočene na obrazovanje i istraživanje, stvarajući poseban prostor koji se proteže između akademske i javne sfere (Anderson, 2004). Ovi muzeji ugošćuju zbirke koje obuhvaćaju raznolik niz disciplina, od prirodnih znanosti i arheologije do umjetnosti i kulturnih artefakata. Ove zbirke pružaju bogate i neprocjenjive resurse ne samo za studente i istraživače povezane sa sveučilištem, već i za širu zajednicu zainteresiranu za cjeloživotno učenje i kulturni angažman (Genoways, 2011).

2.1. Razumijevanje sveučilišnih muzeja

Primarni čimbenik razlikovanja sveučilišnih muzeja od javnih muzeja njihova je snažna obrazovna misija. Daleko od toga da su samo spremišta artefakata, sveučilišni muzeji aktivno sudjeluju u proizvodnji i širenju znanja. Njihova integralna uloga u olakšavanju istraživanja i pružanju praktičnih iskustava učenja značajno doprinosi dinamičnom akademskom životu sveučilišta (Kozak, 2007). Sveučilišni muzeji služe kao kritični prostori za podučavanje, održavanje redovitih radionica i interaktivnih predavanja. Učenicima pružaju jedinstvene prilike za izravno bavljenje povijesnim, kulturnim ili znanstvenim artefaktima, nadopunjujući tradicionalnu nastavu u učionici praktičnim i iskustvenim učenjem (Judson i Donovan, 2017). Međutim, sveučilišni muzeji često se suočavaju s jedinstvenim nizom izazova. Jedno takvo pitanje povezano je s osobljem, budući da ti muzeji obično funkcioniraju pod širom upravom sveučilišta, što može dovesti do nedostatka predanog i specijaliziranog muzejskog osoblja (Mouliou et al., 2018).

Nadalje, ograničenja financiranja čest su problem, pri čemu se sveučilišni muzeji često bore da osiguraju dosljedan i adekvatan proračun. Kao rezultat toga, ti muzeji moraju često osmišljavati inovativne strategije i prakse kako bi osigurali svoju održivost i ispunili svoju misiju. To često dovodi do suradnje s drugim akademskim odjelima, angažmana s vanjskim partnerima i traženja alternativnih izvora financiranja poput stipendija i donacija (Stam, 1993). Bez obzira na te izazove, sveučilišni muzeji pokazali su izuzetnu otpornost i prilagodljivost. Oni nastavljaju održavati svoju obrazovnu misiju dok se također razvijaju kako bi se uključili u širu javnost, postajući dinamični prostori za kulturnu razmjenu i javno učenje (Lourenço, 2005). U svom radu Lourenço naglašava da sveučilišne zbirke imaju jedinstvenu i dvostruku prirodu,

odražavajući njihovo akademsko okruženje i njihove muzeološke funkcije. Ova dvojna priroda očituje se u ulogama koje igraju, publici kojoj služe i izazovima s kojima se suočavaju. Na primjer, sveučilišne zbirke nisu samo mjesta za čuvanje i izlaganje predmeta nego i vitalni resursi za podučavanje i istraživanje, čime se premošćuju svijet muzeja i svijet akademske zajednice (Lourenço, 2005). Nadalje, Lourenço ističe suvremeni značaj sveučilišnih zbirki. U kontekstu sve veće akademske specijalizacije i digitalizacije znanja, sveučilišne zbirke nude opipljivu vezu s materijalnom kulturom različitih disciplina i pružaju višedimenzionalnu perspektivu znanja. Oni predstavljaju povijest i kontinuitet znanstvenog istraživanja, svjedoče o prošlim istraživačkim tradicijama i nadahnjuju buduće generacije znanstvenika (Lourenço, 2005).

2.2. Uloga i svrha sveučilišnih zbirki

Sveučilišne zbirke, srce sveučilišnih muzeja, nose ogromnu povijesnu, znanstvenu i kulturnu vrijednost. Često odražavaju intelektualnu i akademsku povijest svojih matičnih institucija, utjelovljujući širok raspon artefakata, primjeraka i predmeta koji se koriste za podučavanje, istraživanje i javni angažman (Kozak, 2007). Ta sredstva, bilo da se radi o biološkim uzorcima ili umjetničkim djelima, mogu poslužiti kao učinkoviti obrazovni i istraživački alati, promičući dublje razumijevanje relevantnih područja.

Konkretno, visoko je prepoznata didaktička vrijednost sveučilišnih zbirki, budući da te zbirke služe kao ključni izvori i za nastavu i za samostalno studiranje. Oni ne samo da pružaju vizualna i taktilna pomagala koja poboljšavaju iskustvo učenja, već služe i kao studije slučaja koje mogu poticati kritičko razmišljanje i kreativnost među učenicima.

Štoviše, sveučilišne zbirke mogu djelovati kao most između akademske zajednice i javnosti. Oni nude priliku javnosti da se uključi u znanstvene rasprave, potičući osjećaj vlasništva zajednice i njegujući kulturu cjeloživotnog učenja (Turner, 2015). Kroz javna predavanja, radionice i izložbe, sveučilišne zbirke mogu potaknuti intelektualnu znatiželju i poboljšati društveno razumijevanje različitih akademskih disciplina.

Unatoč njihovoj važnosti, čuvanje i upravljanje ovim zbirkama nije lak zadatak, posebice zbog nedostatka predanog osoblja. Odgovarajuća dokumentacija i zaštita zbirki ključni su za osiguranje njihove dugoročne održivosti i korisnosti. Provedba odgovarajućeg upravljanja i skrbi zahtijeva specijalizirano znanje i vještine, često zahtijevaju stručnost u kustoskim praksama i sustavima upravljanja zbirkama (Mouliou et al., 2018).

Osim toga, financijska ograničenja često predstavljaju značajne izazove za održavanje i razvoj ovih zbirki. Ograničeno financiranje može spriječiti potrebne aktivnosti očuvanja, poput digitalizacije i konzervatorskih radova, kao i spriječiti nabavu novih zbirki (Boylan, 2011). Nadalje, bez dovoljnih resursa, sveučilišne zbirke mogu imati problema s postizanjem svog punog potencijala u smislu istraživanja, nastave i javnog angažmana. Kao takvo, strateško planiranje i raspodjela resursa ključni su za održivost sveučilišnih zbirki. Razvoj strateškog plana, koji obuhvaća politike prikupljanja, planove očuvanja i strategije angažmana javnosti, može pomoći sveučilišnim zbirkama da se učinkovito suoče s ovim izazovima i maksimalno povećaju svoj doprinos sveučilištu i široj zajednici (Boylan, 2011).

U članku Erbay (2018) naglašava da sveučilišni muzeji imaju jedinstvenu ulogu obrazovnih resursa unutar akademske zajednice. Djeluju kao živi laboratoriji u kojima se studenti mogu izravno baviti predmetima i uzorcima, produbljujući svoje razumijevanje predmeta koje proučavaju (Erbay, 2018). Štoviše, Erbay primjećuje da sveučilišni muzeji također igraju važnu ulogu u njegovanju kulture cjeloživotnog učenja i kritičkog mišljenja unutar šire zajednice. To postižu različitim programima kao što su izložbe, radionice i predavanja, koji su prilagođeni različitim publikama i dobnim skupinama.

2.3. Evolucija sveučilišnih muzeja i zbirki

Transformacija sveučilišnih muzeja i zbirki tijekom vremena odražava evoluciju visokog obrazovanja. Započevši kao kabineti zanimljivosti na ranim europskim sveučilištima, postupno su se razvili u dinamične prostore koji privlače raznoliku publiku. Njihove su se uloge proširile izvan zidova akademske zajednice, primajući školske grupe, članove zajednice i cjeloživotne učenike u svoje prostore (Lourenço, 2005). Ovaj je prijelaz bio odraz šireg pomaka u visokom obrazovanju prema inkluzivnijim, angažiranijim i suradničkim iskustvima učenja (Genoways, 2001). Kao rezultat toga, uloge i odgovornosti sveučilišnih muzeja i zbirki kontinuirano su redefinirane i proširene kako bi se prilagodile promjenjivim potrebama i očekivanjima njihovih različitih dionika. Istodobno, ovi muzeji i zbirke nastavili su održavati svoju primarnu ulogu istraživačkih i nastavnih alata, naglašavajući njihovu relevantnost i značaj u suvremenom društvu. Putovanje sveučilišnih muzeja i zbirki pokazuje prijelaz s institucija usmjerenih na zbirke na one usmjerene na posjetitelje, naglašavajući njihovu ulogu u javnom angažmanu u znanosti i humanističkim znanostima (Kozak, 2007).

S vremenom se fokus sveučilišnih muzeja i zbirki pomaknuo sa statičnih prikaza na interaktivnija, iskustvena okruženja za učenje. Prihvatili su nove tehnologije i pedagoške

pristupe kako bi ponudili inovativna iskustva učenja, poput virtualnih obilazaka, izložbi proširene stvarnosti i praktičnih radionica (Latham, 2007).

Posljednjih desetljeća, mnogi sveučilišni muzeji i zbirke također su nastojali povećati svoj društveni utjecaj pridonoseći razvoju zajednice i inicijativama socijalne pravde. Udružili su se s lokalnim organizacijama kako bi proveli istraživačke projekte u zajednici, razvili izložbe koje se bave društvenim pitanjima i pokrenuli programe koji promiču kulturnu raznolikost i uključenost (Sandell, 2002). Unatoč ovom napretku, sveučilišni muzeji i zbirke suočavaju se sa stalnim izazovima, uključujući financijska ograničenja, nedostatak stručnog osoblja i poteškoće u balansiranju njihove akademske i javne uloge (Mouliou et al., 2018). Međutim, kroz strateško planiranje i suradnju, oni nastavljaju inovirati i prilagođavati se, ostajući vitalne institucije u razvoju visokog obrazovanja.

U svom istraživanju Kozak (2007) istražuje kako zbirke baštine britanskih sveučilišta doprinose institucionalnom identitetu i marketinškim naporima. Ona sugerira da te zbirke mogu značajno oblikovati javni imidž sveučilišta i kulturni identitet, služeći ne samo kao obrazovni i istraživački resursi već i kao alati za promociju i angažman. Ova dvostruka uloga sveučilišnih zbirki kao akademskih izvora i marketinških instrumenata predstavlja složen izazov u smislu njihovog upravljanja i prezentacije. Uravnoteženje ovih višestrukih svrha zahtijeva inovativne pristupe, uzimajući u obzir interese različitih dionika – od studenata i osoblja do bivših studenata i šire javnosti (Kozak, 2007). Ovaj aspekt sveučilišnih zbirki može se promatrati kao dio njihove šire društvene uloge, odražavajući njihovu višestruku prirodu i potrebu za svestranim strategijama u njihovom upravljanju.

2.4. Sveučilišni muzeji i zbirke u međunarodnom kontekstu

Sveučilišni muzeji i zbirke sve više dobivaju priznanje na globalnoj sceni, s obzirom na njihovu značajnu ulogu u obrazovanju, istraživanju i očuvanju kulture. Ove institucije obuhvaćaju široku lepezu disciplina i polja znanja, potičući interdisciplinarnu suradnju i doprinoseći globalnom znanstvenom i kulturnom napretku. Kao platforme za inovativno podučavanje i istraživačke metodologije, često se vide kao vjesnici intelektualnog kapaciteta i kreativnosti sveučilišta (Pearce, 2010).

Osnivanje Međunarodnog odbora za sveučilišne muzeje i zbirke (UMAC), ogranka Međunarodnog vijeća muzeja (ICOM), označilo je ključni razvoj u tom pogledu. UMAC je bio ključan u zagovaranju jedinstvenih izazova i potencijala ovih institucija na međunarodnoj platformi. Nudeći prostor stručnjacima za razmjenu najboljih praksi, raspravu o uobičajenim

problemima i promicanje profesionalnog razvoja, UMAC je značajno pridonio napretku i prepoznavanju sveučilišnih muzeja i zbirki (Lourenço, 2005).

Danas se UMAC-ova globalna mreža sastoji od stotina sveučilišnih muzeja i zbirki iz cijeloga svijeta, odražavajući raznolike akademske i kulturne krajolike koje ove institucije nastanjuju. Štoviše, UMAC aktivno surađuje s drugim međunarodnim organizacijama i sudjeluje na međunarodnim konferencijama i forumima, dodatno podižući status sveučilišnih muzeja i zbirki na globalnoj sceni (UMAC, 2020).

Međunarodnom priznanju sveučilišnih muzeja i zbirki pridonijele su i razne međunarodne inicijative i programi usmjereni na jačanje njihovih kapaciteta. Na primjer, UMAC Sveučilišni muzejski tjedan obuke, program izgradnje kapaciteta osmišljen za sveučilišne muzejske stručnjake, naglašava globalnu predanost jačanju ovih jedinstvenih institucija (UMAC, 2020).

No, unatoč globalnoj prepoznatljivosti i potpori koju dobivaju, sveučilišni muzeji i zbirke i dalje se suočavaju s brojnim izazovima. Ograničeno financiranje, poteškoće u očuvanju i upravljanju raznolikim zbirkama te potreba za specijaliziranim osobljem samo su neki od problema s kojima se ove institucije često bore na globalnoj razini. Unatoč tome, njihovo međunarodno priznanje i podrška organizacija poput UMAC-a naglašavaju njihov značajan potencijal i stalnu važnost u modernom svijetu.

3. Izazovi i mogućnosti u sveučilišnim muzejima i zbirkama

Sveučilišni muzeji i zbirke često rade pod financijskim ograničenjima, prvenstveno zbog ovisnosti o financiranju svojih matičnih institucija. Ova ograničena financijska potpora može predstavljati značajne izazove u upravljanju i očuvanju zbirki, zapošljavanju predanog osoblja i osiguravanju redovitog rada muzeja (Mouliou et al., 2018). Ekonomska realnost visokog obrazovanja, uz sve češća smanjenja proračuna i ograničenja, dodatno pogoršava ove financijske izazove (Brulon, 2019).

Kao odgovor na to, mnogi su sveučilišni muzeji usvojili inovativne strategije za diverzifikaciju svojih izvora financiranja, poput traženja vanjskih potpora, prikupljanja donacija, sklapanja partnerstava s privatnim organizacijama i ugošćavanja aktivnosti koje generiraju prihod (Mouliou et al., 2018). Nadalje, učinkovite strategije upravljanja resursima, kao što su digitalizacija zbirki i implementacija učinkovitih sustava upravljanja zbirkama, također su bile ključne u suočavanju s ovim financijskim izazovima (Styhre, 2018).

Sveučilišni muzeji također se bore s izazovima zapošljavanja i obuke predanog i kvalificiranog osoblja. Mnoge od tih institucija uglavnom vode članovi fakulteta ili studenti, koji često nemaju profesionalnu muzejsku obuku. Štoviše, fluktuacija studentskih radnika i vremenska ograničenja članova fakulteta mogu predstavljati poteškoće u održavanju kontinuiteta i kvalitete usluga (Brulon, 2019).

Kako bi to riješile, neke su institucije razvile programe stručnog osposobljavanja i prakse za studente zainteresirane za muzejski rad. Ove inicijative ne samo da studentima pružaju praktične vještine i iskustva, već stvaraju i niz obučenog osoblja koje može podržati rad muzeja (Boddington, Boys i Speight, 2019).

Sveučilišni muzeji i zbirke moraju uravnotežiti višestruke uloge – oni su istovremeno obrazovne ustanove, istraživački centri i platforme za širenje javnosti. Ova višestruka priroda može stvoriti sukobe jer te institucije nastoje ispuniti različita očekivanja studenata, istraživača, opće javnosti i svojih matičnih sveučilišta (Boylan, 2011).

Kako bi upravljali ovim složenim ulogama, sveučilišni muzeji su potaknuti da prihvate više strateški pristup u svom radu. To uključuje prepoznavanje njihovih ključnih prednosti i područja fokusa, postavljanje jasnih ciljeva i razvoj strategija za postizanje tih ciljeva. Nadalje, poticanje partnerstva s drugim odjelima unutar sveučilišta može pomoći u iskorištavanju resursa i stručnosti, čime se obogaćuje obrazovna i istraživačka ponuda muzeja (Styhre, 2018).

Sveučilišni muzeji i zbirke imaju jedinstvenu i presudnu ulogu u visokom obrazovanju. Unatoč suočavanju s brojnim izazovima, te su institucije pokazale otpornost i prilagodljivost, primjenjujući inovativne strategije kako bi održale svoje poslovanje i ispunile svoju višestruku misiju. Nadalje, njihovo međunarodno priznanje, što dokazuje rad organizacija poput UMAC-a, potvrđuje njihov značajan potencijal i trajnu relevantnost u akademskom i kulturnom krajoliku.

Kako napredujemo, imperativ je nastaviti podržavati ove vrijedne institucije. Potrebno je više istraživanja kako bi se razumjeli jedinstveni izazovi s kojima se suočavaju i razvile učinkovite strategije za njihovu održivost. Osim toga, sveučilišta, kreatori politika i dionici moraju prepoznati važnost ovih muzeja i zbirki i obvezati se ulagati u njihov rast i razvoj.

3.1. Sveučilišni muzeji i zbirke u međunarodnom kontekstu

Sofia Talas (2017) u svojoj raspravi o Universeumu, Mreži europske sveučilišne baštine, naglašava ključnu ulogu u poticanju suradnje i razmjene među europskim sveučilišnim muzejima i zbirka. Universeum pruža platformu za umrežavanje i dijalog, omogućujući institucijama razmjenu iskustava, praksi i izazova. Također igra značajnu ulogu u zagovaranju prepoznavanja jedinstvene vrijednosti i potencijala sveučilišne baštine na kontinentalnoj razini.

Štoviše, Universeum promiče zajedničke istraživačke projekte, potiče razvoj zajedničkih standarda i smjernica te potiče suradničke obrazovne inicijative i inicijative za širenje javnosti. Ova je mreža stoga značajno pridonijela razvoju, vidljivosti i utjecaju europskih sveučilišnih muzeja i zbirki, ne samo unutar akademske zajednice nego i među kreatorima politika i široj javnosti. Nastavljajući se s radom Sofije Talas na Universeumu, ona dalje naglašava ulogu mreže u očuvanju, proučavanju i komuniciranju sveučilišne baštine. Ističe važnost Universeuma u održavanju ravnoteže između očuvanja povijesne, znanstvene i obrazovne vrijednosti zbirki i promicanja njihove suvremene upotrebe u nastavi i istraživanju.

Talas (2017) također napominje da Universeum organizira godišnje sastanke od svog početka, pružajući forum za članove da predstavljaju svoj rad, raspravljaju o zajedničkim problemima i izgrade partnerstva. Ovi su se sastanci bavili različitim temama, odražavajući širok raspon interesa i zabrinutosti sveučilišnih muzeja i zbirki, od brige o zbirka i upravljanja njima do strategija angažmana i projekata digitalizacije. Osim toga, Universeum je odigrao ključnu ulogu u povećanju vidljivosti i svijesti o sveučilišnim zbirka stvaranjem zajedničke baze podataka europske sveučilišne baštine. To je omogućilo bolju dokumentaciju, dostupnost i

korištenje ovih zbirki, značajno pridonoseći njihovoj ulozi u istraživanju, obrazovanju i društvenom angažmanu.

Također je vrijedno priznati utjecaj međunarodne suradnje izvan Europe. Azijska sveučilišta, na primjer, pokazuju sve veći interes za očuvanje i promicanje svojih zbirki. Sveučilišni muzeji u Aziji (UMA), osnovani 2010., primjer su ovog rastućeg trenda. Slično UMAC-u i Universeumu, UMA služi kao regionalna platforma za azijska sveučilišta za razmjenu i promicanje najboljih praksi u upravljanju sveučilišnim zbirkama i muzejima (Chang, 2016).

U Americi je Udruženje akademskih muzeja i galerija (AAMG) odigralo sličnu ulogu. Osnovan 1980-ih, AAMG se zalagao za sveučilišne muzeje i galerije diljem Sjedinjenih Država, nudeći resurse, prilike za profesionalni razvoj i platformu za dijalog i suradnju među svojim članovima (Perry, 2012).

Štoviše, međunarodni simpoziji poput dvogodišnje 'Međunarodne konferencije o povijesti sveučilišta' također su olakšali akademsku razmjenu o baštini i povijesti sveučilišta, uključujući njihove muzeje i zbirke (Rüegg, 2004).

4. Presentacija i komunikacija sveučilišnih zbirki

Sveučilišne zbirke jedinstveno su pozicionirane da služe kao aktivni izvori učenja i alati za angažman javnosti. To, međutim, zahtijeva učinkovite strategije za prezentaciju i komunikaciju, skrojene da zadovolje potrebe različite publike. U tom smislu, važno je razmotriti kako su zbirke predstavljene, kako su dostupne i kako se uključuju u javnost (Simpson, 2013). Presentacija sveučilišnih zbirki nadilazi fizički prikaz predmeta. Uključuje stvaranje narativa koji kontekstualiziraju objekte unutar njihove povijesne, kulturne ili znanstvene relevantnosti. To zahtijeva pažljivo kuriranje, koje često uključuje integraciju različitih akademskih perspektiva kako bi se osiguralo cjelovito razumijevanje objekata (Davallon, 2006). Dostupnost zbirki još je jedan ključni aspekt. Digitalne tehnologije, poput virtualnih obilazaka i online baza podataka, značajno su proširile dostupnost zbirki, omogućujući im da dosegnu širu publiku. Međutim, to također postavlja pitanja o digitalnoj jednakosti i potrebi da se osigura da su digitalni resursi dostupni svim korisnicima (Parry, 2010). Naposljetku, sveučilišne zbirke sve se više prepoznaju kao platforme za javni angažman. To uključuje pozivanje javnosti da sudjeluje u tumačenju i čuvanju zbirki, poticanje osjećaja zajedničkog vlasništva i upravljanja. Takve strategije angažmana mogu biti učinkovite u premošćivanju jaza između sveučilišta i zajednice te u promicanju cjeloživotnog učenja (Hooper-Greenhill, 2007).

Mouliou, Soubiran, Talas i Wittje (2017) nude važnu perspektivu o ulozi sveučilišnih muzeja i zbirki u povezivanju sa svojom publikom. Tvrdi da sveučilišne zbirke mogu poslužiti kao moćni alati za aktivno učenje i angažman javnosti, ali to zahtijeva da zbirke budu pristupačne i povezane s različitim skupinama publike. Prvo, ističu važnost stvaranja zanimljivih narativa oko predmeta u zbirci. To se može postići promišljenim dizajnom izložbe, gdje predmeti nisu samo izloženi, već kontekstualizirani unutar njihovog povijesnog, znanstvenog ili kulturnog značaja. To može učiniti zbirke privlačnijim publici, omogućujući im da se povežu s predmetima na dubljoj razini (Mouliou et al., 2017). Drugo, naglašavaju važnost usvajanja multidisciplinarnog pristupa prezentaciji zbirki. Budući da sveučilišne zbirke često obuhvaćaju širok raspon disciplina, integracija različitih akademskih perspektiva može stvoriti bogatije, cjelovitije narative oko predmeta. To također može potaknuti međudisciplinarni dijalog i suradnju unutar sveučilišta (Mouliou et al., 2017). Naposljetku, naglašavaju vrijednost aktivnog uključivanja publike u tumačenje i vođenje zbirki. Pozivajući publiku da pridonese svojim gledištima i uvidima, sveučilišni muzeji mogu postati inkluzivniji prostori za dijalog i

otkrivanje. Ovo ne samo da produbljuje angažman publike, već također promiče osjećaj zajedničkog vlasništva i upravljanja zbirka (Mouliou et al., 2017).

4.1. Značaj pristupačnosti u sveučilišnim zbirka

Pristup sveučilišnim zbirka ključan je za olakšavanje nastave, učenja i istraživačkih aktivnosti. Promiče sveobuhvatno razumijevanje kulturnih, znanstvenih i povijesnih aspekata, čime se povećava akademsko i kulturno bogatstvo društva (Kelly, 2006). Nadalje, pristupačnost nije ograničena samo na fizički pristup, već se proteže i na digitalni pristup, značajan trend u sadašnjem dobu digitalne tehnologije. Razvoj digitalnih baza podataka za sveučilišne zbirke pojavio se kao prioritet, omogućujući globalni pristup tim zbirka, čime se proširuje njihov doseg izvan fizičkih granica (Boddington et al., 2019).

Važnost pristupačnosti u sveučilišnim zbirka ne može se precijeniti. Uključivanje širokog spektra publike, uključujući studente, akademike i širu zajednicu, ključno je za iskorištavanje punog potencijala sveučilišnih zbirki. Kao dio akademske institucije, ove zbirke djeluju kao katalizatori za stvaranje znanja, poticanje kritičkog razmišljanja i poticanje dubljeg razumijevanja naše zajedničke ljudske povijesti i kulture (Kelly, 2006).

Pristupačnost se ne odnosi samo na mogućnost pregledavanja zbirke, već uključuje stvaranje značajnih iskustava kroz interakciju s artefaktima. Dok tradicionalne interakcije licem u lice imaju značajnu ulogu, uspon digitalne tehnologije otvorio je nove puteve za pristupačnost. Razvoj i održavanje online baza podataka, digitaliziranih artefakata i virtualnih obilazaka može ukloniti geografske granice, čineći zbirke dostupnima globalnoj publici. Ova pristupačnost proširuje doseg zbirki izvan fizičkih granica sveučilišta i promiče demokratizaciju znanja (Boddington et al., 2019).

Štoviše, pristupačnost također uključuje razmatranja za osobe s invaliditetom, osiguravajući da sveučilišne zbirke budu inkluzivne za sve. To može uključivati korištenje pomoćnih tehnologija, pružanje resursa u alternativnim formatima i dizajn inkluzivnih izložbi i programa (Sandell, Dodd i Garland-Thomson, 2010). Potreba za većom dostupnošću, posebice digitalnom, dolazi s nizom izazova i prilika. Uključuje rješavanje problema povezanih s digitalnim kapitalom, ograničenjima autorskih prava i digitalizacijom velikih zbirki. Istodobno, predstavlja priliku za dosezanje šire publike, uključivanje javnosti na inovativne načine i doprinos širem diskursu digitalnih humanističkih znanosti (Terras, 2012).

Castell (2021) tvrdi da pristupačnost treba promatrati ne samo kao praktični cilj, već i kao strateški cilj. Ovo razumijevanje potiče sveučilišne muzeje da daju prioritet pristupačnosti u

svom strateškom planiranju i procesima donošenja odluka. Castell kategorizira pristupačnost u tri glavna područja: fizičku pristupačnost, intelektualnu pristupačnost i društvenu dostupnost. Svako područje predstavlja jedinstvene izazove i prilike za sveučilišne muzeje. Fizička pristupačnost odnosi se na lakoću pristupa samom muzejskom prostoru. To ne uključuje samo zemljopisni položaj i prometne veze, već i razmatranja mobilnosti unutar muzeja, poput znakova, rasporeda i objekata za posjetitelje s invaliditetom. Trend prema digitalizaciji zbirki također igra ključnu ulogu u poboljšanju fizičke dostupnosti, jer omogućuje ljudima pristup zbirka na daljinu s bilo kojeg mjesta u svijetu (Castell, 2021). Intelektualna pristupačnost podrazumijeva da sadržaj zbirki bude razumljiv i privlačan različitoj publici. To se može postići jasnim označavanjem bez žargona, višejezičnim izvorima i materijalima za tumačenje koji odgovaraju različitim obrazovnim pozadinama i stilovima učenja. Digitalne tehnologije mogu se iskoristiti za pružanje interaktivnih i multimedijских resursa, poboljšavajući intelektualnu dostupnost zbirki (Castell, 2021). Društvena pristupačnost odnosi se na to da muzej postane gostoljubiv i inkluzivan prostor za sve. To uključuje aktivno traženje suradnje s različitim zajednicama i rješavanje svih prepreka koje bi mogle odvratiti određene skupine od posjeta muzeju. Posebna događanja, programi širenja javnosti i partnerstva s organizacijama zajednice mogu pomoći sveučilišnim muzejima da dopru do nedovoljno zastupljene publike i stvore osjećaj pripadnosti za sve (Castell, 2021). Kao što tvrdi Castell, davanje prioriteta pristupačnosti u svim njenim oblicima ključno je za sveučilišne muzeje kako bi ispunili svoju obrazovnu misiju i učinkovito služili svojim raznolikim dionicima. Ne radi se samo o otvaranju vrata zbirki, već o tome da svatko može pronaći vrijednost i smisao u svom posjetu.

4.2. Pristupi predstavljanju zbirki različitoj publici

Sveučilišne zbirke služe širokom spektru publike, od studenata i nastavnika do članova lokalne zajednice i međunarodnih posjetitelja. Različite strategije kao što su interaktivni prikazi, obrazovne radionice, javna predavanja i digitalne platforme koriste se za predstavljanje zbirki na način koji je privlačan i informativan ovoj raznolikoj publici (Morris, 2018). Štoviše, upotreba multimedijских i imerzivnih tehnologija dodala je novu dimenziju prezentaciji sveučilišnih zbirki, obogaćujući iskustva posjetitelja (Boddington et al., 2019).

Strategije koje se koriste u predstavljanju sveučilišnih zbirki različitoj publici obuhvaćaju širok raspon pristupa, od tradicionalnih metoda izlaganja do digitalnih i imerzivnih tehnologija. Cilj ostaje dosljedan: angažirati publiku, poboljšati iskustva učenja i povećati dostupnost i relevantnost zbirki za različite publike (Morris, 2018).

Tradicionalni oblici prezentacija, poput izložbi i vođenih obilazaka, pružaju publici priliku za izravnu interakciju s artefaktima. Ove metode omogućuju da se naglase opipljivi aspekti zbirke, nudeći osjećaj povijesne povezanosti. Štoviše, edukativne radionice i javna predavanja mogu pružiti dodatni kontekst i tumačenje, potičući dublje razumijevanje značaja zbirke (Hancock, 2018). U međuvremenu, digitalne platforme i tehnologije uvele su inovativne načine predstavljanja zbirke. Virtualni obilasci i online galerije pružaju pristup široj publici, uklanjajući geografske i vremenske barijere. Mrežne baze podataka omogućuju sveobuhvatno pretraživanje zbirke, nudeći mogućnosti za neovisno istraživanje. Interaktivni zasloni, tehnologije proširene stvarnosti (AR) i virtualne stvarnosti (VR) mogu stvoriti impresivna iskustva, oživljavajući zbirke na dosad neviđene načine (Boddington et al., 2019).

Osim toga, strategije angažmana zajednice, kao što su crowdsourcing projekti, mogu osnažiti publiku da sudjeluje u stvaranju znanja o zbirkama. Ovaj aktivni angažman može potaknuti osjećaj vlasništva i povezanosti, što dovodi do značajnijih iskustava (Simon, 2010). Međutim, osmišljavanje prezentacija za raznoliku publiku također uključuje uvažavanje raznolikosti unutar te publike - treba uzeti u obzir kulturnu, jezičnu, obrazovnu i fizičku dostupnost. To zahtijeva višestruki, uključiv pristup koji cijeni i prilagođava iskustva i perspektive svih članova publike (Dodd, Sandell i Jolly, 2010). Ruiz-Castell (2015) naglašava da su sveučilišne zbirke izašle iz okvira tradicionalnih strategija javnog angažmana i neprestano istražuju inovativne načine interakcije sa svojom publikom. Jedna takva metoda uključuje korištenje sveučilišnih zbirke kao platforme za suradničke istraživačke projekte, gdje studenti, istraživači i javnost mogu raditi zajedno na otkrivanju novih znanja. Ovaj pristup, poznat kao 'građanska znanost', ne samo da može potaknuti javni interes za akademska istraživanja, već i generirati vrijedne podatke za zbirke (Ruiz-Castell, 2015). Osim toga, sveučilišne zbirke sve više koriste društvene medije i digitalne platforme kako bi doprle do šire publike i uključile se u nju. Ove online platforme omogućuju sveučilišnim zbirkama da izlože svoje predmete i podijele svoje priče izvan granica fizičkog muzejskog prostora. Oni također omogućuju interaktivni i dinamični angažman, gdje publika može doprinijeti vlastitim tumačenjima i odgovorima na zbirke. Nadalje, digitalne platforme mogu ponuditi virtualne prilike za učenje, poput online tečajeva i webinarima, temeljenih na zbirkama (Ruiz-Castell, 2015). Štoviše, Ruiz-Castell ističe potencijal sveučilišnih zbirke kao alata za dosezanje zajednice i društveni utjecaj. Različitim inicijativama kao što su izložbe u zajednici, lokalni povijesni projekti i kulturna događanja, sveučilišne zbirke mogu aktivno pridonijeti razvoju lokalne zajednice i kulturnom

obogaćivanju. Ove aktivnosti ne samo da čine zbirke dostupnijima i relevantnijima za javnost, već i jačaju odnos između sveučilišta i lokalne zajednice (Ruiz-Castell, 2015).

Kako sugerira Ruiz-Castell, sveučilišne zbirke kontinuirano se razvijaju u svojim praksama javnog angažmana, prihvaćajući nove tehnologije i metodologije kako bi maksimizirale svoj obrazovni, istraživački i društveni učinak.

4.3. Utjecaj prezentacije na istraživanje i obrazovanje

Način na koji su sveučilišne zbirke prezentirane bitno utječe na njihovu ulogu u istraživanju i obrazovanju. Dobro kurirane izložbe, fizičke ili online, mogu potaknuti akademski diskurs, izazvati nova istraživačka pitanja i pružiti kontekst za teorijske koncepte koji se poučavaju u učionicama. Slično tome, integracija zbirki u planiranje kurikuluma može poboljšati mogućnosti iskustvenog učenja za učenike, potičući njihovo kritičko razmišljanje i analitičke vještine (Morris, 2018).

Prezentacija sveučilišnih zbirki ne služi samo za uključivanje različite publike, već ima i dubok utjecaj na istraživačke i obrazovne aktivnosti. Način na koji se predmeti prikazuju i tumače može potaknuti akademski diskurs, izazvati nova istraživačka pitanja i pružiti bogat kontekst za teorijske koncepte koji se poučavaju u učionicama (Morris, 2018). Dobro kurirane izložbe, bile one fizičke ili digitalne, mogu potaknuti inovativna istraživanja otkrivajući nove perspektive, veze i narative. Nudeći uvjerljive vizualne i materijalne dokaze, ove zbirke mogu potaknuti nove uvide i potaknuti nova istraživačka pitanja. Ovaj je proces dinamičan i iterativan, a istraživanje koje je u tijeku daje povratne informacije o interpretaciji i prezentaciji zbirki (Louis i Holdsworth, 2019). Kada su integrirane u planiranje kurikuluma, zbirke mogu značajno poboljšati mogućnosti iskustvenog učenja za učenike. Praktično bavljenje predmetima iz zbirki omogućuje studentima primjenu teorijskih koncepata i metodologija, potičući kritičko mišljenje i analitičke vještine. Ovo praktično iskustvo može produbiti studentovo razumijevanje njihovog predmeta, promičući aktivnije i zanimljivije okruženje za učenje (Chatterjee i Hannan, 2016).

Inovativni pedagoški pristupi, kao što je učenje temeljeno na objektima (OBL), iskorištavaju obrazovni potencijal zbirki. OBL potiče učenike da izravno proučavaju objekte, potičući vještine promatranja, tumačenja i kritičkog mišljenja. Taktilni i osjetilni angažman s predmetima također može promicati inkluzivnija iskustva učenja, prilagođavajući različite stilove učenja (Chatterjee i Duhs, 2010). Štoviše, digitalne platforme otvorile su nove putove za istraživanje i obrazovanje. Digitalizirane zbirke studentima i istraživačima omogućuju

pristup resursima bez obzira na njihov geografski položaj, omogućujući učenje i istraživanje na daljinu. Digitalne tehnologije također mogu olakšati analizu podataka, vizualizacije i virtualne rekonstrukcije, nudeći nove metodologije za istraživanje (Proctor, 2010). Prezentacija sveučilišnih zbirki može značajno povećati njihovu obrazovnu i istraživačku vrijednost. Sljedeći segmenti istražiti će specifične primjere i najbolje prakse integracije zbirki u istraživanje i obrazovanje.

U članku Xheraj-Subashi, Sfyroera, Roggenbucke, Megremi i Magganas (2019) ilustriraju kako su sveučilišni muzeji na Nacionalnom i Kapodistrijskom sveučilištu u Ateni integrirani u proces poučavanja i učenja. Oni raspravljaju o korištenju sveučilišnih zbirki kao alata za poučavanje, naglašavajući aktivan angažman i izravnu interakciju koju one omogućuju studentima (Xheraj-Subashi et al., 2019). Štoviše, članak naglašava ulogu sveučilišnih muzeja u promicanju istraživanja. Zbirke se ne koriste samo u nastavne svrhe, već služe i kao izvori za znanstvena istraživanja, nadahnjujući i podržavajući izvorne istraživačke projekte (Xheraj-Subashi et al., 2019).

5. Studije slučaja: Sveučilišni muzeji i zbirke u praksi

U ovom odjeljku pružit ćemo pregled praksi odabranih sveučilišnih muzeja u Španjolskoj, Poljskoj i Srbiji, uključujući detaljnu studiju slučaja Zbirke dijapozitiva i gipsanih odljeva antičke umjetnosti Ive Maroevića na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. To će nam omogućiti da ilustriramo izazove i prilike u stvarnom svijetu s kojima se susreću sveučilišni muzeji i zbirke, te strategije koje koriste za učinkovito upravljanje i predstavljanje svojih zbirki.

5.1. Pregled odabranih sveučilišnih muzeja

Španjolska: Muzej Sveučilišta Complutense u Madridu odličan je primjer predanosti očuvanju i promicanju kulturne baštine. Ovaj muzej sadrži široku lepezu zbirki od arheologije, likovne umjetnosti, antropologije do zoologije, prikazujući bogatstvo akademskih disciplina na sveučilištu. Usvojio je digitalne tehnologije za internetsku prezentaciju zbirki, čime je omogućio globalnu dostupnost (Fernández-Tresguerres, 2019).

Poljska: Muzej Jagielonskog sveučilišta u Krakovu, jedan od najstarijih i najvrjednijih sveučilišnih muzeja u Poljskoj, čuva bogatu povijesnu i znanstvenu baštinu. Njegova opsežna zbirka pokriva niz disciplina, uključujući prirodne znanosti, arheologiju i umjetnost. Nadalje, organizira različite obrazovne programe i znanstvene konferencije, odražavajući svoju predanost javnom angažmanu (Kolendo, 2018).

Srbija: Muzej Sveučilišta u Beogradu zauzima jedinstveno mjesto u kulturnom i obrazovnom krajoliku Srbije. Ovaj muzej aktivno surađuje s drugim akademskim i kulturnim institucijama, stvarajući interdisciplinarnе projekte i izložbe. Time kontinuirano potvrđuje važnu ulogu sveučilišnih zbirki u akademskoj i široj zajednici (Pavićević, 2016).

Gaskell (2017) daje filozofsko ispitivanje znanja sadržanog u sveučilišnim muzejima i zbirkama. On tvrdi da sveučilišne zbirke, sa svojim golemim i raznolikim rasponom predmeta, utjelovljuju gotovo beskonačno područje znanja, koje obuhvaća različite discipline, kulture i vremenska razdoblja. U tom smislu, oni se mogu promatrati kao mikrokozmosi sveučilišnog intelektualnog krajolika, koji predstavljaju kolektivnu mudrost i znatiželju institucije (Gaskell, 2017). Nadalje, Gaskell tvrdi da sveučilišne zbirke nisu samo pasivna spremišta znanja već aktivni generatori novih uvida i razumijevanja. Kroz svoje izložbene i istraživačke aktivnosti, sveučilišne zbirke potiču intelektualno istraživanje i kritičko razmišljanje, izazivajući konvencionalnu mudrost i pozivajući na nove perspektive. Na primjer, arheološki artefakt u sveučilišnoj zbirci može potaknuti nova tumačenja povijesti, dok prirodoslovni primjerak može dovesti do novih znanstvenih otkrića (Gaskell, 2017). Nadalje, Gaskell naglašava da

sveučilišne zbirke nude jedinstvene načine spoznaje koji se razlikuju od tradicionalnog akademskog diskursa. Oni olakšavaju iskustveno i taktilno učenje, pri čemu se znanje stječe izravnim radom na objektima. Ovaj praktični pristup može poboljšati razumijevanje i zadržavanje informacija kod učenika, kao i potaknuti njihovo cijenjenje materijalne kulture i materijalne baštine (Gaskell, 2017). Kao što Gaskell rječito pokazuje, sveučilišne su zbirke neprocjenjivi izvori znanja koji značajno pridonose obrazovnim i istraživačkim misijama svojih institucija.

5.2. Analiza praksi u upravljanju zbirkama i prezentaciji

Unatoč različitosti spomenutih muzeja, vidljive su neke zajedničke prakse u upravljanju zbirkama i prezentaciji. Naglasak je stavljen na digitalizaciju zbirke, pri čemu su značajna sredstva posvećena izradi i održavanju online baza podataka. Također, muzeji nastoje sudjelovati s raznolikom publikom kroz razne obrazovne i informativne aktivnosti. Nadalje, često se usvajaju interdisciplinarni pristupi kako bi se osiguralo cjelovito razumijevanje zbirke (Kelly, 2006).

Kroz raznolik niz sveučilišnih muzeja pojavljuju se zajedničke prakse u upravljanju zbirkama i prezentaciji. Zamjetan je pomak prema digitalizaciji zbirke, pri čemu su značajni resursi posvećeni razvoju i održavanju online baza podataka. Čineći to, ti muzeji povećavaju dostupnost i doseg, nudeći znanstvenicima, studentima i javnosti širom svijeta pristup njihovoj građi. Sve veći interes za modele otvorenog pristupa dodatno promiče slobodno dijeljenje znanja i resursa (Bennett, 2006). Osim toga, sveučilišni muzeji nastoje se uključiti u raznoliku publiku kroz razne obrazovne i informativne aktivnosti. To često uključuje razvoj obrazovnih programa prilagođenih različitim skupinama publike, od akademskih tečajeva i istraživačkih projekata za studente sveučilišta, do radionica i obrazovnih programa za škole, do javnih predavanja i izložbi za širu javnost. Ideja nije samo izložiti kolekcije već i potaknuti interes, poboljšati razumijevanje i potaknuti aktivno sudjelovanje različite publike (Boys, 2010). Često se usvajaju interdisciplinarni pristupi kako bi se osiguralo sveobuhvatno razumijevanje zbirke. Zbirke mogu poslužiti kao bogati izvori za međudisciplinarnu studiju, potičući suradnička istraživanja i podučavanje u raznim akademskim područjima. Na primjer, povijesni artefakt može podjednako biti zanimljiv povjesničarima, arheolozima, povjesničarima umjetnosti i sociolozima, a svaki donosi drugačiju perspektivu u svoje proučavanje (Louis i Holdsworth, 2019).

Nadalje, sveučilišni muzeji i zbirke sve više prihvaćaju prakse sudjelovanja u svom radu. To može uključivati pozivanje studenata, osoblja i šire javnosti da doprinesu kustoskim odlukama, interpretaciji zbirke ili čak stvaranju izložbi. Takve participativne prakse mogu potaknuti osjećaj vlasništva među sveučilišnom zajednicom i javnošću, povećavajući relevantnost i utjecaj zbirke (Simon, 2010). U buduću, izazov za sveučilišne muzeje je nastavak prilagodbe i inovacija kao odgovor na promjenjive akademske, tehnološke i društvene krajolike, kako bi osigurali stalnu relevantnost i korisnost svojih zbirki.

5.3. Studija slučaja: Zbirka dijapozitiva Ive Maroevića i gipsani odljevi antičke umjetnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Zbirka dijapozitiva Ive Maroevića i gipsani odljevi antičke umjetnosti sastavni su dio akademskog pejzaža Sveučilišta u Zagrebu. Njihov značaj nadilazi njihovu intrinzičnu vrijednost, služeći kao važni izvori za podučavanje i istraživanje u raznim disciplinama. Upravljanje tim zbirkama uključuje održavanje fizičkih artefakata uz njihovu digitalizaciju za širi pristup. Zbirke su uključene u nastavni plan i program, a organiziraju se razne izložbe i radionice kako bi se omogućio angažman studenata i javnost (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2020).

Studija slučaja Žarke Vujić, Gorana Zlodija i Tomislava Ivanjka (2020) predstavljena u "Digitalizacija zbirke Maroević ili kako je zbirka nastavnih dijapozitiva postala uporabna baština" (2020) pruža vrijedan uvid u učinkovito upravljanje i korištenje sveučilišnih zbirki. Konkretno, ističe transformaciju Zbirke Maroević, nastavnog izvora sastavljenog od dijapozitiva, digitalizacijom u korisnu baštinu. Autori pojašnjavaju da je zbirka, nazvana po uglednom hrvatskom muzeologu Ivi Maroeviću, u početku služila kao vrijedan nastavni materijal studentima povijesti umjetnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Slike *slajdova*, koje prikazuju različite arhitektonske, umjetničke i kulturne artefakte, odigrale su sastavnu ulogu u oblikovanju vizualne pismenosti učenika.

Međutim, s napretkom tehnologije i postupnim izbacivanjem iz upotrebe dijaprojektora, zbirka je riskirala da zastari. Prepoznajući obrazovnu i kulturnu vrijednost zbirke, Sveučilište je krenulo u projekt digitalizacije dijapozitiva. Ova je inicijativa imala za cilj očuvati intelektualni sadržaj *slajdova*, poboljšati pristupačnost i proširiti korištenje zbirke izvan tradicionalnih učionica. Projekt digitalizacije pokazao se uspješnim. Digitalne slike sada su dio pretražive baze podataka koja je dostupna studentima, istraživačima i široj javnosti. Nadalje, proces digitalizacije zbirke je dodao novu dimenziju - onu dobra kulturne baštine. Ova studija slučaja

pokazuje važnost strategija proaktivnog upravljanja u očuvanju i povećanju vrijednosti sveučilišnih zbirki. Također naglašava potencijal digitalne tehnologije u pretvaranju sveučilišnih zbirki u pristupačne i vrijedne resurse baštine.

Svakako, proces digitalizacije Zbirke Maroević sa sobom je nosio i određene izazove, kako ističu Vujić, Zlodi i Ivanjko (2020). Prvo, tu su bila pitanja vezana uz tehničke aspekte digitalizacije. *Slajdovi* su, zbog svoje starosti i različitih uvjeta u kojima su bili pohranjeni tijekom godina, bili u različitim stanjima očuvanosti, a nekima je bilo potrebno pažljivo rukovanje i restauracija prije nego što je proces digitalizacije uopće mogao započeti. Osim toga, kako ističu autori, nije se radilo samo o stvaranju digitalnih replika slika, već i o snimanju metapodataka - detalja o kontekstu, porijeklu i povijesnoj važnosti svake slike - kako bi budući korisnici zbirke mogli u potpunosti razumjeti i cijeliti njihov značaj. Nadalje, Vujić, Zlodi i Ivanjko (2020) naglašavaju važnost stvaranja pristupačne baze podataka koja je jednostavna za korištenje. Napominju da je za digitalizaciju zbirke bila potrebna ne samo odgovarajuća tehnološka platforma, već i dobro promišljeno korisničko sučelje koje će istraživačima, studentima i javnosti omogućiti jednostavno i učinkovito snalaženje u zbirci.

Sve u svemu, digitalizacija Zbirke Maroević služi kao snažan primjer kako se tehnologija može iskoristiti za očuvanje i revitalizaciju sveučilišnih zbirki, čineći ih dostupnijima i korisnijima široj publici.

Prema Matijaško (2009), gipsani odljevi antičkih umjetnina koji se nalaze na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu vrijedan su obrazovni i kulturni resurs. Zbirka se sastoji od raznih grčkih i rimskih djela, a svako je visokokvalitetna reprodukcija izvornika.

Ovi odljevci služe kao jedinstveni pedagoški alati, nudeći učenicima opipljivu vezu s prošlošću i omogućujući im da se bave povijesnim artefaktima na izravan i praktičan način (Matijaško, 2009). Oni nude uvid u razvoj umjetnosti kroz povijest i pružaju vizualnu referencu za različite umjetničke stilove, tehnike i teme. Štoviše, Matijaško naglašava da se te zbirke unatoč svom značaju suočavaju s različitim izazovima očuvanja. Oni variraju od nedostatka odgovarajućeg skladišta i dokumentacije do ograničenih resursa za njihovu obnovu i održavanje. Autorica se zalaže za cjelovitu dokumentaciju, poboljšanje uvjeta pohrane i primjenu preventivnih konzervatorskih metoda kako bi se osigurala dugotrajna očuvanost i uporabljivost ovih zbirki. Također, naglašava potencijalne prednosti korištenja digitalnih tehnologija za poboljšanje dostupnosti i obrazovne upotrebe ovih zbirki. Proširujući slučaj sadrenih odljeva antičkih umjetnina na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Matijaško ukazuje na specifično povijesno

značenje tih replika. Izvorno prikupljeni i korišteni u akademske svrhe u kasnom 19. i ranom 20. stoljeću, studentima su pružili cjenovno pristupačan način da pomno proučavaju drevna umjetnička djela. Oni danas također svjedoče o nastavnoj praksi i znanstvenim interesima tog razdoblja. Dok je njihova primarna uloga bila u obrazovanju, ti su se gipsani odljevi također koristili u istraživanjima, na primjer, u studijama o tehnikama i materijalima korištenim u stvaranju drevnih skulptura. Oni, dakle, nisu samo replike drevne umjetnosti, već i značajni objekti sami po sebi, odražavajući povijest akademskog proučavanja umjetnosti. Što se tiče budućeg potencijala, autor predlaže da bi sveobuhvatna digitalizacija ovih sadrenih odljeva mogla učiniti dostupnijima i za lokalna i za međunarodna istraživanja i obrazovne svrhe.

6. Istraživanje jedinstvenih muzejskih funkcija sveučilišnih zbirki

Zaštita u kontekstu sveučilišnih muzeja i zbirki ne obuhvaća samo fizičko očuvanje, već i zaštitu intelektualnog i kulturnog značaja tih dobara. Ova uloga, međutim, dolazi sa značajnim izazovima. Neki od njih uključuju ograničene resurse, neadekvatnu stručnost u tehnikama očuvanja i različite razine institucionalne potpore. Za borbu protiv toga, najbolje prakse često uključuju kombinaciju tradicionalnih tehnika očuvanja i modernih tehnoloških rješenja. Digitalno arhiviranje, na primjer, ne samo da čuva informacijsku vrijednost artefakata, već također osigurava njihovu dostupnost budućim generacijama (Marty, 2008).

Sveučilišne zbirke jedinstvene su riznice materijalne kulture koje pružaju značajne resurse za akademski studij. Na primjer, prirodoslovni primjerci mogu doprinijeti istraživanju taksonomije, evolucije i klimatskih promjena. Slično tome, umjetničke zbirke mogu informirati studije povijesti, kulturalnih studija i vizualnih umjetnosti. Integracija ovih izvora u akademski kurikulum potiče učenje i istraživanje usmjereno na studenta (Paris, 2002). Nadalje, omogućuje stvaranje novog znanja, poticanje inovativnosti i stipendiranja.

Sveučilišni muzeji i zbirke imaju jedinstvenu sposobnost komuniciranja složenih akademskih koncepata širokoj publici. Koriste se različitim interpretativnim strategijama, kao što su izložbe, obrazovni programi i digitalne platforme, kako bi potaknuli učenje i angažman. Povezivanjem akademskog znanja s kontekstima stvarnog svijeta, oni pridonose javnom razumijevanju znanosti, umjetnosti i humanističkih znanosti (Sandell, 2002). Nadalje, oni također igraju ulogu u promicanju vrijednosti i postignuća svojih matičnih institucija, djelujući tako kao sučelja između sveučilišta i šire zajednice.

7. Zaključak

Istraživanje u ovom pregledu otkrilo je dinamičnu i značajnu ulogu koju sveučilišni muzeji i zbirke imaju u akademskim, istraživačkim i društvenim domenama. Ti entiteti, kao što je u cijelosti naglašeno, služe kao više od pukih spremišta za predmete i uzorke. To su živahni prostori koji uključuju raznoliku publiku i značajno pridonose podučavanju, učenju i istraživanju.

U prvom poglavlju demistificiran je koncept sveučilišnih muzeja i zbirki i proučene su njihove uloge, evolucija i međunarodni kontekst. Stavljen je naglasak na dvojnost njihove svrhe, služeći i obrazovnim i društvenim potrebama. Unatoč inherentnoj raznolikosti u prirodi ovih institucija, identificirane su zajedničke prakse i trendovi koji se protežu kroz regije. Drugo poglavlje istražilo je niz izazova i prilika s kojima se ove institucije suočavaju. Naglašene su uobičajene prepreke, kao što su financijska ograničenja, potreba za kvalificiranim osobljem i balansiranje višestrukih uloga. Istodobno je skrenuta pozornost na potencijal koji ti entiteti posjeduju da djeluju kao središta interdisciplinarnog dijaloga i angažmana zajednice. Treće poglavlje bavilo se načinima prezentacije i komunikacije unutar sveučilišnih zbirki. Naglašena je važnost pristupačnosti u fizičkoj i digitalnoj domeni te su zacrtane kreativne strategije za predstavljanje zbirki različitoj publici. Nadalje, naglašen je utjecaj koji ove prezentacije mogu imati na istraživanje i obrazovanje, pokazujući kako dobro kurirane izložbe mogu potaknuti akademski diskurs i ponuditi obogaćene mogućnosti iskustvenog učenja. U četvrtom poglavlju fokus je na praktičnim primjerima, provodeći studije slučaja odabranih sveučilišnih muzeja i zbirki. Ove su studije pružile neprocjenjive uvide u praktične primjene i naglasile važnost digitalizacije, interdisciplinarnih pristupa i aktivnog angažmana s raznolikom publikom. Peto poglavlje dublje je zaronilo u jedinstvene funkcije koje sveučilišne zbirke imaju – od zaštite preko istraživanja do komunikacije – i istaknulo najbolje prakse i potencijalna područja za poboljšanje. U šestom poglavlju dublje je ispitana funkciju zaštite, istraživanja i komunikacije sveučilišnih zbirki. Istraženi su izazovi i najbolje prakse povezane s funkcijom zaštite, istaknuta važnost integriranja zbirki u akademske studije u sklopu istraživačke funkcije i raspravljeno o strategijama za uključivanje različite publike kao dijela komunikacijske funkcije.

Ukratko, ovaj rad potvrđuje značajnu ulogu sveučilišnih muzeja i zbirki u poboljšanju akademskog diskursa, omogućavanju obogaćenog učenja i promicanju kulturnog razumijevanja. Unatoč prisutnosti izazova, ove institucije imaju ogroman neiskorišten potencijal. Ključno je za sveučilišta, kreatore politike i dionike zajednice da ulažu u te entitete,

istražujući inovativne načine da ih iskoriste za dobrobit obrazovanja, kulture i društva. Uz usklađene napore i promišljene pristupe, sveučilišni muzeji i zbirke mogu i dalje služiti kao vrijedni resursi, obogaćujući naše razumijevanje svijeta i njegove mnogostruke složenosti. Implikacije ovog rada zahtijevaju veće uvažavanje i ulaganje u sveučilišne muzeje i zbirke. Naglašava se potreba za snažnijim politikama i strategijama, boljom raspodjelom resursa, povećanom suradnjom između dionika i širim priznavanjem vrijednosti ovih institucija. Rješavajući ih, možemo iskoristiti potencijal sveučilišnih muzeja i zbirki za doprinos intelektualnom, kulturnom i društvenom razvoju društva.

8. Literatura

1. Bennett, T. (2006). Exhibition, Difference, and the Logic of Culture. In I. Karp, C. A. Kratz, L. Szwaja, i T. Ybarra-Frausto (Eds.), *Museum Frictions: Public Cultures/Global Transformations* (pp. 46–69). Duke University Press.
2. Boddington, A., Boys, J., i Speight, C. (2019). *Museums and Higher Education Working Together: Challenges and Opportunities*. Routledge.
3. Boylan, P. (2011). University museums: development and cases in controversy. In: B. Zou i Y. Gao (eds.), *Proceedings of the International Conference of University Museums*. Beijing: Peking University.
4. Boys, J. (2010). *Towards Creative Learning Spaces: Rethinking the Architecture of Post-Compulsory Education*. Routledge.
5. Brulon, B. (2019). Museology and museography: a critical approach. *Revista do Instituto de Estudos Brasileiros*, (73), 144-159.
6. Castell, E. (2021). Accessibility to university museums: A strategical objective. *Museum International*, 73(1-4), 174-184.
7. Chang, J. (2016). University Museums in Asia: Exploring diversities and challenges. *Museum International*, 68(1-4), 32-44. doi:10.1111/musi.12120
8. Chatterjee, H. J., i Duhs, R. (2010). Object-Based Learning in Higher Education: The pedagogical power of museums. *University Museums and Collections Journal*, 3, 179–181.
9. Chatterjee, H. J., i Hannan, L. (2016). *Engaging the Senses: Object-Based Learning in Higher Education*. Routledge.
10. Davallon, J. (2006). L'exposition à l'œuvre: stratégies de communication et médiation symbolique. *Culture i Musées*, (7), 15-38.
11. Dodd, J., Sandell, R., i Jolly, D. (2010). *Rethinking Disability Representation in Museums and Galleries*. Research Centre for Museums and Galleries.
12. Erbay, F. (2018). The Role of University Museums. *UNIMUSEUM*, 1(1), 1-4.
13. Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb. (2020). Collections. <https://web2020.ffzg.unizg.hr/muzej/en/collections/>
14. Fernández-Tresguerres, B. (2019). University Museums in Spain: An Overview. *University Museums and Collections Journal*, 11, 83-96.

15. Gaskell, I. (2017). Everything or Nothing? What Do University Museums Know? *University Museums and Collections Journal*, 9.
16. Hancock, D. (2018). *Museum, Gallery, and Cultural Architecture in Australia, New Zealand, and the Pacific Region*. Springer.
17. Hooper-Greenhill, E. (2007). *Museums and education: purpose, pedagogy, performance*. Routledge.
18. Kelly, L. (2006). Museums as sources of information and learning: The decision-making process. *Open Museums Journal*, 8, 1-15.
19. Kolendo, J. (2018). The Jagiellonian University Museum: An Overview. *University Museums and Collections Journal*, 10, 52-63.
20. Kozak, Z. R. (2007). Promoting the past, preserving the future: British university heritage collections and identity marketing (Doctoral dissertation, Museum and Gallery Studies).
21. Louis, R., i Holdsworth, D. (2019). University Museums as Laboratories for Experiential Learning and Engaged Practice. *Journal of Museum Education*, 44(4), 411–422.
22. Lourenço, M. C. (2005). *Between two worlds: The distinct nature and contemporary significance of university museums and collections in Europe*. PhD Thesis, University of Lisbon, Lisbon, Portugal.
23. Marty, P. F. (2008). Museum websites and museum visitors: Digital museum resources and their use. *Museum Management and Curatorship*, 23(1), 81-99.
24. Matijaško, M. (2009). Gipsani odljevi antičkih umjetničkih djela smješteni su u prostorijama Filozofskog fakulteta u Zagrebu. *Portal*, 6(1), 37-135.
25. Morris, A. (2018). University museums as part of the higher education sector. *Journal of Conservation and Museum Studies*, 16(1), 1–11.
26. Mouliou, M., Martínez, J. C., i Parisi, C. (2018). University Museums and Collections as Networks for Understanding the World we Live and Create. *ICOM UMAC 2018 Conference Proceedings*.
27. Mouliou, M., Soubiran, S., Talas, S., i Wittje, R. (Eds.). (2017). *Turning Inside Out European University Heritage: Collections, Audiences, Stakeholders*. Universeum.
28. Paris, S. G. (2002). *Perspectives on object-centered learning in museums*. Lawrence Erlbaum Associates.
29. Parry, R. (2010). *Museums in a digital age*. Routledge.

30. Pavićević, A. (2016). Museums of universities in Serbia. *University Museums and Collections Journal*, 8, 63-70.
31. Pearce, S. (2010). *Museum objects and collections: A cultural study*. Leicester Readers in Museum Studies. Leicester, UK: Leicester University Press.
32. Perry, L. E. (2012). The History of the Association of Academic Museums and Galleries. *Collections: A Journal for Museum and Archives Professionals*, 8(3), 293-304.
33. Proctor, N. (2010). Digital: Museum as Platform, Curator as Champion, in the Age of Social Media. *Curator: The Museum Journal*, 53(1), 35–43.
34. Rüegg, W. (2004). *A History of the University in Europe: Volume 3, Universities in the Nineteenth and Early Twentieth Centuries (1800–1945)*. Cambridge University Press.
35. Ruiz-Castell, P. (Ed.). (2015). *Beyond Public Engagement: New Ways of Studying, Managing and Using University Collections*. *University Museums and Collections Journal*, 8.
36. Sandell, R. (2002). *Museums, Society, Inequality*. Routledge.
37. Sandell, R., Dodd, J., i Garland-Thomson, R. (Eds.). (2010). *Re-Presenting Disability: Activism and Agency in the Museum*. Routledge.
38. Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. Museum 2.0.
39. Simpson, M. G. (2013). *Making representations: museums in the post-colonial era*. Routledge.
40. Styhre, N. (2018). *Museum Management: A Case Study Approach*. Routledge.
41. Talas, S. (2017). Universeum: European University Heritage Network. *Museum International*, 69(1-2), 46-58. doi:10.1111/muse.12171
42. Terras, M. (2012). Present, Not Voting: Digital Humanities in the Panopticon. *Debates in the Digital Humanities*, 172-187.
43. UMAC. (2020). UMAC: The global voice of university museums and collections. Retrieved from <http://umac.icom.museum>
44. Vujić, Ž., Zlodi, G., i Ivanjko, T. (2020). Digitalizacija zbirke Maroević ili kako je zbirka nastavnih dijapozitiva postala korisnom baštinom. *Informatica Museologica*, 51(1-2), 199-211.
45. Xheraj-Subashi, D., Sfyroera, A. S., Roggenbucke, M., Megremi, I., i Magganas, A. (2019). *University Museums of National and Kapodistrian University of Athens from Inside Out - Mapping Teaching Tools*.

Sveučilišni muzeji

Sažetak

Sveučilišni muzeji i zbirke imaju golem potencijal kao dinamični obrazovni resursi i spremišta kulturne baštine. Ovaj sveobuhvatni pregled prati višestruku prirodu ovih entiteta, njihove uloge i funkcije te inherentne izazove s kojima se susreću. Istraživanje počinje definiranjem i razumijevanjem sveučilišnih muzeja i zbirki, nakon čega slijedi istraživanje praksi upravljanja i tehnika prezentacije. Koristeći nekoliko studija slučaja, pregled pomno razmatra praktične primjene u različitim kontekstima. Zaključni dio ističe jedinstvene funkcije koje ove zbirke imaju, kao što su zaštita, istraživanje i komunikacija, naglašavajući njihov značaj u akademskom diskursu, obogaćenom učenju i promicanju kulturnog razumijevanja. Ovim istraživanjem naglašavamo potrebu za većim priznavanjem, boljom raspodjelom resursa i učinkovitim strategijama za iskorištavanje neistraženog potencijala sveučilišnih muzeja i zbirki.

Ključne riječi: sveučilišni muzeji, sveučilišne zbirke, kulturna baština, muzejski menadžment, muzejska prezentacija.

University museums

Summary

University museums and collections have tremendous potential as dynamic educational resources and cultural heritage repositories. This exhaustive analysis examines the multifaceted nature of these organizations, their duties and functions, and the inherent difficulties they confront. The investigation commences with the definition and comprehension of university museums and collections, followed by an examination of management practices and presentation techniques. Utilizing a number of case studies, the review analyzes implementations in a variety of contexts. The conclusion emphasizes the unique functions that these collections serve, such as protection, research, and communication, highlighting their significance in academic discourse, enriched learning, and fostering cultural understanding. This investigation highlights the need for greater recognition, improved resource allocation, and effective strategies to access the untapped potential of university museums and collections.

Key words: University Museums, University Collections, Cultural Heritage, Museum Management, and Museum Presentation are included in this article.